

Aýasofýadaky talaňçylyk!..

Category: Kitapcy, Publisistika, Sözlär

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Aýasofýadaky talaňçylyk!.. AÝASOFÝADAKY TALAÑÇYLYK!..

2003-nji ýyl...

Erkan Mumju Medeniýet we turizm ministri, professor Mustapa Isen bolsa onuň orunbasary...

Dolmabahçe köşgüniň ýerzemininde çüýräp pide bolan on müňlerçe taryhyň güwäsi obýekti halas edip biljek giň gerimli işiň başyny başlandan soň, gezek Aýasofýanyň undulan gymmatlyklaryny ýagtylyga çykarmaga gelipdi.

Çünki bize gelip gowşan maglumatlara görä, içinde köp sanly taryhy eser bolan 31-nji belgili ammaryň gapysyna urlan gulp elli ýylyň dowamynsa bir gezegem açylmandy!..

Ministriň orunbasary Isen halypamyzyň beren ejazasyndan iň gowy şekilde peýdalanyp, taýýarlygymyzy gördük. Wideokameralaryň önünde gulpuň çözlüp, gapylaryň açylmagyna gezek gelende, hem-ä ARENA toparynyň agzalary, hemem şol wagtyň muzeý adminstrasiýasy tolgundyryjy pursatlary başdan geçirdi, demimiz demimize ýetmedi.

Işe täze başlan müdir Serajeddin Şahin açary towlady, birküç gezek towlandan soň agaç gapy kynlyk bilen jygyldap açyldy.

Çäksiz bilesigelijilik bilen içeri girenimizde çydap bolmajak heň ysyna gabatlaşdyk. Möý kereplerinden ýaňa zat saýgarar ýaly däl. Diwardan diwara ýüp bilen daňlan ýaly bolup duran bilek ýogynlygyndaly kerepleri syryp, kynlyk bilen birküç ädim äden ýolbaşçylar görýän zatlarynyň garşysynda näme diýjeklerini bilmän doňup galdylar.

Çünki inwentar hasapda duran taryhy pop kürsüleri, uly-uly ikonlar, agaç sütünçeler, osmanly döwrüne degişli ýagtylandyryjy çyralar we wagtynda mährabyň iki ýanyna örtülen ýüzýyllyk geçmişi bolan gymmatly halyklar çüýräp ýatyr. Geleňsizlik we ýatdan çykarmaklyk şeýle bir ýokary we weýran edijilikli derejelere çykypdy welin, deňi-taýy tapylmajak halyklar elimizi degrende, bölek-bölek bolup elimize gelýärdi.

Toz-topraga bulaşyp galan ikonlaryň üstündäki suratlar öçüp gidipdir, pop kürsüleri çagşap galypdyr...

Bizi asyl gynandyran, eýmençlikleri kinofilmlerini ýatladyp duran görnüşler işgärleriň demirgazyk-gündogar geçelgesi arkaly galareýa tarap ýöränlerinde gazylyp-dörjelenen mazara duşanlarynda başlaýardy. Mazarlaryndan çykarlan ystyhanlar (skletler) we süňk bölekleri daş-töwerekde pytrap ýatyrdy.

Görnüşü ýaly, muzeýde hazyna gözlenen bolmaly!..

Degişli ýolbaşçylaryň berýän maglumatlaryna görä, polisiýanyň maliýe bölüminiň geçiren ýörite operasiýasynda ogrulardan alnyp, Aýasofýa muzeý müdirligine tabşyrlan surýany dilindäki gymmatly üç golýazma kitabyň biriniňem ogurlanandygy ýüze çykypdy. Kitaphanadaky golýazma kitaplaryň göz-görtele nädip çüýrändigi habarnamada şu jümleler bilen beýan edildi:

“Nem, tozan we mör-möjekleriň beren zyýany netijesinde golýazma eserleriň jiltlerinde parçalanma, sahypalarynda agyr zaýalanma we käbir kitaplarda birnäçe sahypanyň nemlenme sebäbi bilen biri-birine ýelmeşip galandygy we ýapyşyp ýyrtylandygy görüldi...”

Uly seslenme döreden «Arena» telegepleşigimiz ýaýlyma goýberilenden soň şol wagtyň Medeniýet we turizm ministri Erkan Mumju şu nebsagyryjylykly sözleri paýlaşdy:

“Haýsy muzeýimiziň ammaryny açsaňyz açyň – duş geljek manzaraňyz şular ýaly bor. Gynansak-da, taryhy eserleri ammarlarda saklamaga dowam etdigimizçe, şeýlekin manzara hiç haçan üýtgemez!..”

Ministr Mumju girizjek täze düzgünleri bilen muzeý girdejileriniň medeni mirasyň goralyp saklanmagy üçin muzeýleriň özünde galdyryljakdygyny, şol wagta çenli bu muzeýleriň syýahatçylardan gelyän düşewündüň 10%-ni-de almandyklaryny aýdypdy!..

Söýgüli okyjylarym! Çökme howpuny başdan geçiren Dolmabahçe köşgi we ýerzeminindäki 10 müň obýekt biziň köpçüligine ýetiren habarlarymyzdan soň restawrasiýa edilip halas edildi we täzeden halk köpçüligine elýeterli hala geldi.

Aýasofýadaky ýokarda agzalan eserlerem birlaý elden geçirildi.

Eýse biziň görmän galanlarymyz näme?

Ministr Mumjunyň aýdyşy ýaly, ammarlarda çüýremäge dowam edýänler näme?..

Bu biziň şöhratly taryhymyza we medeni mirasymyza edip boljak iň uly hyýanat dälmi?

Ugur DÜNDAR.

«SÖZCÜ» gazetini, 17.07.2020 ý.

Terjime eden: Guwanç MÄMILIÝEW,
Stambul uniwersitetiniň talyby. Publisistika